

ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความวิจัย
ครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

Types of Cultural words and Translation Strategies in Translating
Cultural Terms in Abstracts Presented in Phayao Research
9th -11th times (2020-2022)

Received: November 20, 2022
Revised: January 29, 2023
Accepted: February 08, 2023

พชรวรรณ กันยะมี¹ และ สิงห์คำ รักป่า²
Pacharawan Kanyamee and Singkham Rakpa
(pacharawan.mim@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีที่ใช้ในการแปล ในบทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) แหล่งข้อมูลวิจัย ได้แก่ บทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) ที่คัดจากกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 24 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทยเท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น และคำนวณความถี่ของประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทความวิจัยเป็นร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า คำทางวัฒนธรรมในบทความวิจัยมีทั้งสิ้น 4 ประเภท ตามกรอบประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1988) 1. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับองค์การจารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการ และความคิด พบ 47 ครั้ง (ร้อยละ 40.52) 2. คำทางวัฒนธรรมทางสังคม 38 ครั้ง (ร้อยละ 32.76) 3. คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ 30 ครั้ง (ร้อยละ 25.86) และ 4. คำวัฒนธรรมทางนิเวศ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ส่วนกลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ใช้บทความวิจัยมี 9 วิธี ได้แก่ 1. การแปลโดยใช้คำ 2 กลวิธี พบ 53 ครั้ง (ร้อยละ 45.69) 2. การแปลโดยใช้คำยืม พบ 24 ครั้ง (ร้อยละ 20.69) 3. การแปลตรงตัว พบ 12 ครั้ง

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Master's of Arts Program in English, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

² สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

Arts Program in English, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

(ร้อยละ 10.34) 4. การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบ 9 ครั้ง (ร้อยละ 7.76) 5. การแปลโดยใช้คำบัญญัติ พบ 6 ครั้ง (ร้อยละ 5.17) 6. การแปลโดยการอธิบายความ พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31) 7. การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31) 8. การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) และ 9. การแปลโดยการละ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86)

คำสำคัญ: คำทางวัฒนธรรม, กลยุทธ์การแปล, พะเยาวิจัย

Abstract

The research titled “Types of Cultural words and Translation Strategies in Translating Cultural Terms in Abstracts Presented in Phayao Research 9th-11th times (2020-2022)” is documentary research consisting of both qualitative and quantitative data aimed to study types of cultural words and translation strategies used in translating cultural terms in Phayao Research 9th-11th times (2020-2022). Main sources of the study were 24 abstracts chosen from Phayao Research 9th-11th times (2020-2022) and related to Thai culture only. The research tool was a record form of types of cultural words and translation strategies found in Phayao research 9th-11th times (2020-2022). The frequencies of each type of cultural words and translation strategy found in the abstracts were calculated and presented in percentage.

According to Newmark (1988), the research qualitative result showed that there were 4 cultural word types found in the abstracts namely 1) social organization customs, activities, procedures, and concepts 2) social culture 3) material culture and 4) ecology. The types of cultural words found in the abstract were 47 times in social organization (40.52 %), 38 times in social culture (32.76 %), 30 times in material culture (25.86 %), 1 time in ecology (0.86 %). Regarding quantitative data found in translation strategies used in the abstract, there were 9 translation strategies used consisting of 53 times of couplet (45.69%), 24 times of transference (20.69%), 12 times of literal translation (10.34%), 9 times of neutralization (7.76%), 6 times of accepted standard translation (5.17%), 5 times of paraphrasing (4.31%), 5 times of cultural equivalent (4.31%), 1 time of label translation (0.86%), and 1 time of deletion (0.86%).

Keywords: Cultural Terms, Translation Strategies, Phayao Research

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านข่าวสาร ธุรกิจ การศึกษา และการทำงาน ฯลฯ ระหว่างวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น การแปลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญใน “การถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง” (รมัณยา, 2560) โดยที่ผู้แปลต้องมีทักษะและความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ใช้ภาษาเป้าหมาย (target language) เข้าใจความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้นฉบับ (source language) สื่อออกมาได้อย่างถูกต้อง

วัฒนธรรมตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มีความหมายว่า “สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา”

คำว่า “วัฒนธรรม” มาจากภาษาบาลีว่า “วฒฺสณ” มีความหมายว่า เจริญงอกงาม และภาษาสันสกฤตว่า “ธรม” หมายถึง ความดี และตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Culture” ซึ่งมีรากศัพท์มาจาก ภาษาละติน “Cultura” ที่แปลว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง

ด้านสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึง “วิถีชีวิต” (Way of Life) หรือ แบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม รวมถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและความรู้สึกร่วมต่าง ๆ เป็นต้น (พวงผกา คุโรวาท, 2539, อานนท์ อาภาภิรม, 2519, จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2527 และพระมหาประสิทธิ์ ปสิทโธ, 2559)

พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติศัพท์คำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า “Culture” มีความหมายว่า “ภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงาม ซึ่งสามารถรวมความได้ถึงมรดกของสังคม ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวม มีทั้งของที่เป็นวัตถุ ความรู้ความเชื่อ ศิลปะ นิติธรรม ประเพณีและอุปนิสัย” (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550)

โดยสรุป วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์แต่ละสังคมสร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นรูปธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น สิ่งของเครื่องใช้และนามธรรมหรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น คติ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ย่อมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและนำมาซึ่งความเจริญงอกงามให้แก่คนในสังคม

หากพูดถึงการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การแปลนับได้ว่าเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมนุษย์ได้มีการค้าขายร่วมกัน การทูตระหว่างประเทศและการเผยแพร่ศาสนา เป็นต้น (ปัญญา บริสุทธี, 2533) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนต้องอาศัยการแปลในการขับเคลื่อนให้งานบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ปัญหาหนึ่งที่นัก

แปลต้องพบเจอ คือ การแปลคำทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการแปลคำที่มีในภาษาต้นฉบับแต่ไม่มีในภาษาเป้าหมาย ส่งให้การหาคำศัพท์ที่เทียบเคียงสมบูรณ์แบบนั้นเป็นไปได้ยาก ดังนั้น นอกจากผู้แปลจะต้องอาศัยทักษะด้านภาษาและความรู้ด้านวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาแล้ว ผู้แปลต้องรู้จักเลือกใช้กลวิธีการแปลที่เหมาะสมด้วย เพื่อให้การถ่ายทอดความหมายของภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่สุพรรณิ ปันมณี (2552) กล่าวว่า

“ปัญหาที่หนักที่สุดสำหรับผู้แปล คือ การแปลสิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จักหรือปรากฏ ในวัฒนธรรมของภาษาแปล เมื่อวัตถุสิ่งของหรือกิจกรรมใด ๆ ไม่เป็นที่รู้จักหรือไม่เคยมีปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาปลายทางใด ๆ ก็มักจะไม่มีคำที่ใช้เรียกหรือวลีที่ใช้แสดง ความหมายนั้นในภาษานั้น ๆ เมื่อทำงานแปล ผู้แปลนี้ ไม่เพียงแต่จะต้องพิจารณา เทียบเคียงระหว่างภาษาต้นฉบับหรือภาษาส่งสาร และภาษาปลายทางหรือภาษาปลายทาง เท่านั้น แต่ยังจะต้องพิจารณาวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาอีกด้วย เหตุที่ไม่มีสิ่งนั้น ๆ และคำ แสดงความหมายนั้น ๆ ในอีกภาษาหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากความแตกต่าง ทางสภาพ ภูมิศาสตร์ขนบธรรมเนียม ประเพณีปรัชญาและความเชื่อ วิถีชีวิตและอื่น ๆ”

นักทฤษฎีการแปลหลายท่านได้มองเห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการถ่ายทอดความหมาย จึงมีคำที่กล่าวถึงความเท่าเทียมกันของความหมายด้านวัฒนธรรม (Cultural equivalence) ซึ่งจะอยู่ในกระบวนการแปลที่ผู้แปลต้องตัดสินใจว่าจะใช้ กระบวนการอย่างใดกับตัวบทที่พบ เช่น Newmark (1988) กล่าวว่า Cultural equivalent: คือการเทียบเคียงด้านวัฒนธรรม หมายถึง การแทนที่คำทางวัฒนธรรมใน ภาษาต้นทาง (SL) ด้วยภาษาปลายทาง (TL) ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว หาความเท่าเทียมทางวัฒนธรรมได้ยาก และไม่ตรง ผู้แปลจึงต้องมีกลวิธีการแปลดังที่ พชร โภคาสัมฤทธิ์ (2555) กล่าวว่า กลวิธีการ แปลโดยใช้สิ่งทดแทนทางวัฒนธรรม (cultural substitution) ซึ่งหมายถึง การแปล ความหมายของคำทั้งที่ปรากฏหรือไม่เป็นที่รู้จักในภาษาแปลด้วยการใช้สิ่งทดแทนที่ใช้กัน อยู่ในวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาแปล

กลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรมมีหลากหลาย ในวงการแปลมักจะอ้างกลวิธี ของ Newmark (1995) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการทำวิจัยในครั้งนี้ด้วย ดังจะนำเอา ข้อความที่ วราพัชร ชาลีกุล (2560) เสนอไว้ดังนี้

12 กลวิธีสำหรับการแปลคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1995) คือ

1. Transference กลวิธีนี้ ผู้แปลจะใช้คำยืมในวัฒนธรรมต้นทางมาใช้ในบทแปล โดยนำคำในภาษาต้นทางมาถ่ายเสียงโดยใช้ระบบอักษรของภาษาปลายทาง เช่น stamp แสตมป์ ice-cream ไอศกรีม เป็นต้น วิธีนี้จะทำให้ทราบถึงที่มาของคำแปลนั้นและสามารถ นำไปค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมหรืออ้างอิงกลับไปยังต้นฉบับได้

2. Naturalization กลวิธีนี้ ผู้แปลใช้คำยืมในภาษาต้นทาง แต่เปลี่ยนการออกเสียงใหม่ ให้ออกเสียงง่ายขึ้นในภาษาปลายทาง เช่น คำว่า dinosaur เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย จึงเปลี่ยนเป็นคำว่า ไดโนเสาร์ เป็นต้น

3. Literal translation กลวิธีนี้ ผู้แปลแปลคำในต้นฉบับตรงตัวด้วยวิธีเทียบเคียงหาความหมายแบบคำต่อคำโดยไม่ได้พิจารณาถึงบริบทโดยรอบของต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า กลองชนะ ว่า Victory Drum เป็นต้น

4. Label translation กลวิธีนี้ มักใช้ในการแปลคำใหม่ เช่น ชื่อองค์กรหรือสถาบันที่จัดตั้งขึ้นใหม่และยังไม่มีคำเทียบเคียงในวัฒนธรรมปลายทาง ในการแปลตรงตัวมักใส่เครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าเป็นคำใหม่ที่แปลขึ้น

5. Accepted standard translation กลวิธีนี้ จะใช้ในการแปลชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ที่มีบัญญัติหรือคำเทียบเคียงไว้แล้วในวัฒนธรรมปลายทาง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ควรใช้กลวิธีแปลแบบตรงตัว แต่ควรเลือกใช้คำที่ได้รับการยอมรับ เพื่อไม่ให้ผู้อ่านเกิดความสับสนหรือเข้าใจผิด

6. Classifier กลวิธีนี้ ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำจำแนกประเภทอย่างกว้าง ๆ ของคำทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ในภาษาต้นทางมาใช้ในการแปล เช่น คำว่า กล้วยบวชชี เป็นชื่อของหวานของไทย สามารถแปลว่า dessert ได้

7. Neutralization กลวิธีนี้ ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ซึ่งจะให้ความหมายทางอารมณ์ อรรถรสและสี่นของค่าน้อยกว่าต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า เสด็จประพาส ว่า picnic ซึ่งคำนี้ มีความหมายถึงการรับประทานอาหารกลางแจ้ง แต่คำว่า เสด็จประพาสนั้น มีความหมายถึงการเสด็จออกจากพระราชวังโดยทางเรือและเสวยอาหารตามที่ต่าง ๆ (พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล, 2555 อ้างถึงใน วราพัชร ชาลีกุล (2560)

8. Paraphrasing กลวิธีนี้ จะใช้ในกรณีที่คำทางวัฒนธรรมนั้น ไม่สามารถหาคำหรือวลีในภาษาปลายทางมาเทียบเคียงได้ ผู้แปลสามารถแปลได้โดยกลวิธีการอธิบายความหมายของค่านั้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายอย่างชัดเจน เช่น คำว่า ไหว้ สามารถแปลได้ว่า raised both hands to my forehead and bowed เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะของการไหว้ อย่างไรก็ตาม กลวิธีนี้ อาจทำให้บทแปลยาวเกินควรและไม่เป็นธรรมชาติในภาษาปลายทางได้

9. Gloss, notes กลวิธีนี้ ในกรณีที่ผู้แปลต้องการให้ข้อมูลกับผู้อ่าน แต่ไม่ต้องการให้บทแปลยาวเกินควร ผู้แปลสามารถทำได้โดยการใช้เชิงอรรถ ซึ่งจะใช้หมายเลขเป็นตัวยกหรือเครื่องหมายดอกจัน (*) หน้าหรือหลังคำทางวัฒนธรรมนั้น และระบุคำอธิบายเพิ่มเติมที่ท้ายหน้านั้นหรือท้ายเล่มหนังสือ เช่น คำว่า หนุมาน ผู้แปลแปลโดยใช้คำยืมว่า Hanuman* และเพิ่มคำอธิบายว่า * Hanuman is the king of the monkey warriors in the Indian epic Ramayana (หนุมานเป็น ราชวานรที่เป็นทหารในวรรณคดีของอินเดีย เรื่องรามายณะ)

10. Cultural equivalent กลวิธีนี้ ผู้แปลจะนำคำในวัฒนธรรมปลายทางที่สามารถสื่อความได้ใกล้เคียงหรือมีลักษณะคล้ายกับคำในต้นฉบับมาใช้ในการแปล ซึ่งคำแปลในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง อาจไม่สามารถสื่อความหมายได้โดยสมบูรณ์ทุกประการกับคำในต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า รถตุ๊กตุ๊ก ว่า Taxi เป็นต้น ซึ่งกลวิธีนี้ผู้แปลสามารถตรวจสอบความหมายย่อยหรืออรรถลักษณะ (Sematic feature) ของคำต้นฉบับและคำที่จะนำมาแปล เพื่อดูว่าทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกันมากน้อยเพียงใด เช่น ตุ๊กตุ๊ก Taxi + vehicle + vehicle + 3 wheels + 4 wheels – air conditioner + air conditioner

11. Deletion กลวิธีนี้ ผู้แปลจะละไม่แปลต้นฉบับ ซึ่งมักใช้ในกรณีที่คำในต้นฉบับนี้ไม่ได้มีความสำคัญเท่าใดนัก หากละ ไม่แปล ผู้อ่านก็ยังสามารถเข้าใจถึงใจความสำคัญที่ผู้แต่งต้องการจะถ่ายทอด เช่น ประโยค น้องงา แหม... ดีใจที่ได้เจอ แปลว่า Da! Great to see you การที่ผู้แปล ไม่แปลคำว่าน้อง เนื่องจากคำว่าน้องในวัฒนธรรมไทยและอังกฤษมีความแตกต่างกัน ในวัฒนธรรมไทย คำว่า น้อง หมายถึง บุคคลที่อายุน้อยกว่าผู้พูด ไม่จำเป็นต้องเกิดจากบิดามารดาคนเดียวกัน แต่ในวัฒนธรรมอังกฤษ คำว่า น้อง จะใช้กับผู้ที่เกิดจากบิดามารดาคนเดียวกันเท่านั้น ฉะนั้น การละไม่แปลก็สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเนื้อหาของสารได้เช่นเดียวกับต้นฉบับ (พรชัย พรวิริยะกิจ, 2555 อ้างถึงใน วราพัชร ชาลีกุล (2560)

12. Couplet กลวิธีนี้ ผู้แปลสามารถใช้การแปลสองกลวิธีร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาการแปลคำทางวัฒนธรรมได้ เช่น ใช้การแปลตรงตัวรวมกับการแปลโดยการอธิบายความเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับคำทางวัฒนธรรมนั้น เช่น การแปลคำทางวัฒนธรรมในต้นฉบับ คำว่า กลองชนะ ว่า Victory drum used during wartime to uplift the spirit and morale of soldiers.

นอกจากนี้นักทฤษฎีและนักวิชาการด้านการแปล ยังเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเภทคำทางวัฒนธรรมหรือเรียกอีกอย่างว่า cultural specific terms (CST) เช่น Newmark (1988), Baker (1992) และ Robinson (1997) เป็นต้น โดยในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Newmark (1988) มาเป็นกรอบการศึกษา ซึ่งได้แบ่งประเภทของคำทางวัฒนธรรมไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางนิเวศ (Ecology) เช่น ภูมิประเทศ พืชพันธุ์ต่าง ๆ ทุ่งหญ้า ที่ราบ ภูเขา ป่าฝนเขตร้อน หรือป่าดิบชื้น นาข้าว ฤดูกาล เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) ที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย (ก) อาหาร เช่น เหล้าสาเก (ข) เสื้อผ้า เช่น โสร่ง (ค) บ้านเรือนและเมือง เช่น kampong (บริเวณหมู่บ้านในแหลมมลายู) (ง) การขนส่ง คมนาคม เช่น rickshaw (รถลาก) เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) ได้แก่ การทำงาน การผ่อนคลาย พักผ่อน สันทนาการ เช่น reggae rock ฟ็อนดาบ กลองยาว เป็นต้น

4. องค์กร (Organizations) จารีตแบบแผน (customs) กิจกรรม (activities) กระบวนการ ขั้นตอน (procedures) ความคิด หรือมโนทัศน์ (concepts) ประกอบด้วย การเมืองและการบริหารศาสนา เช่น ธรรมคำสอน ความเชื่อ เช่น เรื่องกรรม วัด ศิลปะ เป็นต้น

5. อากัปกริยา ท่าทางและอุปนิสัย (Gesture and habits) เช่น แสดงอาการดูถูกไม่เคารพคนอื่น การขาก ถ่มน้ำลาย ถ่มน้ำลายรด ถุย เป็นต้น

พะเยาวิจัย คือ การประชุมวิชาการระดับชาติ ที่มหาวิทยาลัยพะเยาจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นเวทีสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ พะเยาวิจัยยังสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากงานวิจัยสู่สังคม โดยการตีพิมพ์เผยแพร่ผลการศึกษาทางออนไลน์และวารสาร ทั้งยังสร้างเครือข่ายนักวิจัยในระดับชาติ ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ให้ อาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมของตนเองต่อไป ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยพะเยาได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจัยเป็นปีที่ 12 จึงนับได้ว่า พะเยาวิจัยได้ดำเนินการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมมาอย่างต่อเนื่องตลอดมา

จากปัญหาความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ที่สามารถส่งผลต่อการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางได้ดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาประเด็นทางวัฒนธรรมในการแปล โดยได้คัดเลือกและรวบรวมคำทางวัฒนธรรมจากบทคัดย่อในพะเยาวิจัย พ.ศ. 2563-2565 มาทำการวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม ตลอดจนประเภทของคำทางวัฒนธรรมนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการแปลคำทางวัฒนธรรมสำหรับผู้แปลในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีที่ใช้ในการแปลที่ปรากฏในบทคัดย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การศึกษาและบันทึกประเภทและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทคัดย่อพะเยาวิจัยและการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การนับความถี่ของประเภทและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมและคำนวณความถี่แต่ละประเภทและกลวิธีการแปลออกมาเป็นร้อยละ

แหล่งข้อมูลในการวิจัย ใช้บทความย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) คัดจากสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 24 งานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยออกแบบแบบบันทึกข้อมูลคัตบทความย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และบันทึกคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความย่อพะเยาวิจัยที่เลือกไว้ ในแบบบันทึกข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบตามกรอบของคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1998) และบันทึกลงในแบบบันทึก แล้ววิเคราะห์กลวิธีที่ใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบตามกรอบของ Newmark (1995) และบันทึกลงในแบบบันทึก และคำนวณความถี่ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมออกมาเป็นคำร้อยละ

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) เป็นดังนี้

1. ประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความย่อ โดยยึดตามกรอบประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1988) มี 4 ประเภท ดังนี้

1.1 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด

1.2 คำทางวัฒนธรรมทางสังคม

1.3 คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ

1.4 คำวัฒนธรรมทางนิเวศ

ตัวอย่างคำทางวัฒนธรรมที่พบ

1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด เช่น วิถีความเป็นพะเยา คำสนธิ คำภาษาถิ่นอีสาน ประเพณีกำฟ้า วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวไทยพวน การนับถือสักการะบูชาฟ้า การแสดงกตเวทิตาต่อฟ้า เทพเทวดา ผีฟ้า ขบวนเทิดพระเกียรติ คติธรรม ฮีตเฮือไฟ ฮีต12 กอง14 การไหลเรือไฟ บวงสรวง พระธาตุจุฬามณี เป็นต้น

2) คำทางวัฒนธรรมทางสังคม เช่น วงดนตรีสีล้อซอซึง เพลงลูกทุ่ง บทเพลง ลูกทุ่งอีสาน วิถีเล่นคำลำผึ่งโขงน้ำ ท้องเที่ยวเชิงวิถีลุ่มน้ำปากพนัง บทกวี “ที่ที่เรายืนอยู่” การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดฟ้อนกำฟ้าเบิกฝน เป็นต้น

3) คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ เมืองโบราณบางขลัง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อำเภอวังสะพุง ปราสาทหินพิมาย เป็นต้น

4) คำทางวัฒนธรรมทางนิเวศ เช่น เกลือสินเธาว์ภูเขา เป็นต้น

2. กลวิธีการแปลที่พบในบทความ โดยยึดตามแนวคิดของ Newmark (1995) มี 9 กลวิธี ดังนี้ การแปลโดยใช้ 2 กลวิธี การแปลโดยใช้คำยืม การแปลตรงตัว การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง การแปลโดยใช้คำบัญญัติ การแปลโดยการอธิบายความ การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา การแปลโดยการละ

ตัวอย่างกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบ โดยภาษาต้นฉบับหรือ source language ใช้ตัวย่อ SL และภาษาปลายทาง หรือ target language ใช้ตัวย่อ TL ดังนี้

1) การแปลโดยใช้ 2 กลวิธี

SL

เมืองโบราณบางขลัง

คำภาษาถิ่นอีสาน

น้ำอบไทยและบุหงารำไป

นิทานคำกลอนของสุนทรภู่

วรรณกรรมนิราศ

อำเภอวังสะพุง

บวงสรวงพระธาตุจุฬามณี

TL

Bang Khlang Ancient Communities

Isan dialect

Scented Water (Thai fragrances) and Flower Sachet

the tales of “Sunthonphu”

Nirat Literature

Wang Sa-phung District

pay respect to Phra That Chulamanee

2) การแปลโดยใช้คำยืม

SL

สันสกฤต

บาลี

วิถีเล่นคำลำผึ่งโขง

พ่อมหา แม่หางเครื่อง

ลูก (สาว) นักร้อง

พระอภัยมณี

TL

Sanskrit

Bali

WiThi-LenKham-Lamfangkong

Phor Ma Ha, Mae Hang Krueng,

Look (Sao) Nak Rong

Phra Aphai Mani

3) การแปลตรงตัว

SL	TL
บทกวีนิพนธ์ “ที่ที่เรายืนอยู่”	the poetry "WHERE WE STAND"
เครื่องหอมไทย	Thai fragrances
จักสานไม้ไผ่	bamboo basketry, bamboo weaving
แนวคิดคุณธรรม รวม 12 ประการ	12 moral concepts

4) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง

SL	TL
อบายมุข	evil
อาคารที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน	headman's office
หัตถกรรมเครื่องจักสาน	handicrafts

5) การแปลโดยใช้คำบัญญัติ

SL	TL
ปราสาทหินพิมาย	Phimai Historical Park
เทศบาลตำบลเมืองบางขลัง	Bang Khlang Municipality Office
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	Loei Rajabhat University

6) การแปลโดยการอธิบายความ

SL	TL
ฮีต12 คอง14	the Lunar Festival and Fourteen Laws of the Isan people
การไหลเรือไฟ	the Illuminated Boat Procession

7) การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล

SL	TL
นาฏศิลป์	dance
เพลงลูกทุ่ง	Country Song

8) การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา

SL	TL
กลุ่มวิสาหกิจผู้สูงอายุรักษสมุนไพร	Elderly for Herbs Enterprise

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้คำนวณความถี่ของประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบออกมาเป็นร้อยละ ในรูปแบบตารางบันทึกข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11
(พ.ศ.2563-2565)

ที่	ประเภทคำทางวัฒนธรรม	ความถี่ที่พบ (ครั้ง)	คิดเป็นร้อยละ
1	คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด	47	40.52
2	คำทางวัฒนธรรมทางสังคม	38	32.76
3	คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ	30	25.86
4	คำทางวัฒนธรรมทางนิเวศ	1	0.86

จากตารางจะเห็นว่าประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัยที่คัดเลือกมานั้นมี 4 ประเภท ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด พบ 47 ครั้ง (ร้อยละ 40.52), คำทางวัฒนธรรมทางสังคม พบ 38 ครั้ง (ร้อยละ 32.76), คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ พบ 30 ครั้ง (ร้อยละ 25.86) และคำวัฒนธรรมทางนิเวศ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86)

สำหรับกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัยที่คัดเลือกมานั้นมี 9 กลวิธี ได้แก่ การแปลโดยการใช้ 2 กลวิธี พบ 53 ครั้ง (ร้อยละ 45.69) การแปลโดยใช้คำยืมพบ 24 ครั้ง (ร้อยละ 20.69) การแปลตรงตัว พบ 12 ครั้ง (ร้อยละ 10.34) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบ 9 ครั้ง (ร้อยละ 7.76) การแปลโดยการใช้คำบัญญัติ 6 ครั้ง (ร้อยละ 5.17) การแปลโดยการอธิบายความ พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปลพบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31) การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมาพบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) และการแปลโดยการละพบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ดังตารางแสดงผลดังนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัย
ครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

ที่	กลยุทธการแปล	ความถี่ที่พบ (ครั้ง)	คิดเป็นร้อยละ
1	การแปลโดยการใช้ 2 กลวิธี	53	45.69
2	การแปลโดยใช้คำยืม	24	20.69
3	การแปลตรงตัว	12	10.34
4	การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง	9	7.76
5	การแปลโดยการใช้คำบัญญัติ	6	5.17
6	การแปลโดยการอธิบายความ	5	4.31
7	การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรม ภาษาแปล	5	4.31
8	การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา	1	0.86
9	การแปลโดยการละ	1	0.86

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง “ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธการแปลในบทคัตย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)” ที่ว่าเพื่อศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีที่ใช้ในการแปล ที่ปรากฏในบทคัตย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ. 2563-2565) โดยนำเสนอผลการรวบรวมประเภทและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทคัตย่อที่เลือกไว้ในแบบบันทึกและคำนวณความถี่ออกมาเป็นร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบมากที่สุด คือ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จาริต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด พบ 47 ครั้ง (ร้อยละ 40.52) ตามมาด้วย คำทางวัฒนธรรมทางสังคม พบ 38 ครั้ง (ร้อยละ 32.76), คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ พบ 30 ครั้ง (ร้อยละ 25.86) และคำวัฒนธรรมทางนิเวศ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 เนื่องจากบทคัตย่อที่เลือกมานั้น เป็นบทคัตย่องานวิจัยของพะเยาวิจัย ในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรม รวมไปถึงศาสนาและความเชื่อ ของคนในสังคมนั้น ๆ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกียรติกร พรมรัตน์ และสิงห์คำ รักป่า (2022) ที่ศึกษาพบว่าคำทางวัฒนธรรมที่พบมากที่สุดคือ คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับคำสอนและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งพบมากถึง 126 คำ จากคำทางวัฒนธรรมที่พบทั้งหมด 194 คำ เนื่องจากบทคัตย่อที่นำมาศึกษานั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

งานวิจัยของกัญชลิกา ตรีกลางดอน, อังคณา สุขวิเศษ และนันทน์ลิน อินเสมียน (2565) ใช้เกณฑ์จำแนกคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1975) พบว่าคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศพบมากที่สุด ซึ่งมีมากถึง 153 คำ หรือ คิดเป็นร้อยละ 57.74 จากคำทางวัฒนธรรมที่พบทั้งหมด 265 คำ ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลของงานวิจัย คือ คอลัมน์ Thai Passage ในนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ สวีสต์ ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ฉบับเดือนมกราคม - ธันวาคม 2562 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทย

งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา งามศรี (2560) ที่ใช้เกณฑ์การจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1945) Newmark (1988) Denoun (2000) Katan (1999) และ Gudavicius (1985) ในการจำแนกคำทางวัฒนธรรมที่พบในนิยายเรื่อง “ครูบ้านนอก” ผลการวิจัยพบว่า คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาพบมากที่สุด เนื่องจากบริบทของนิยายนั้น เป็นเรื่องราวของชาวบ้าน ครู และข้าราชการ ส่งผลให้บทสนทนาในเรื่อง มีคำที่แสดงชนชั้นมากเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวราพัชร ชาลีกุล (2560) ซึ่งใช้เกณฑ์

การจำแนกคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1945) ได้แสดงผลงานวิจัยว่า พบคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษามากที่สุดเช่นกัน เนื่องจากรวบรวมข้อมูลจากนิยายเรื่อง “เรื่องของจีน” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนชั้นวรรณะของคนในสังคมไทย ในช่วงเวลานั้น

สำหรับผลการศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบนั้น พบว่า การแปลโดยใช้ 2 กลวิธี พบมากที่สุดถึง 53 ครั้ง (ร้อยละ 45.69) ตามมาด้วย การแปลโดยใช้คำยืม พบ 24 ครั้ง (ร้อยละ 20.69), การแปลตรงตัว พบ 12 ครั้ง (ร้อยละ 10.34), การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบ 9 ครั้ง (ร้อยละ 7.76), การแปลโดยการใช้คำบัญญัติ 6 ครั้ง (ร้อยละ 5.17), การแปลโดยการอธิบายความ พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) และ การแปลโดยการละ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

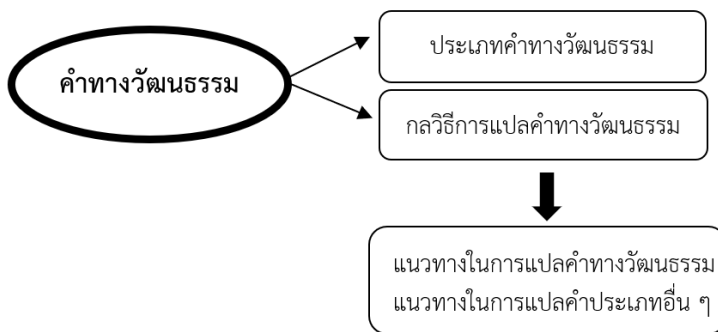
ผลจากการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่าการแปลโดยใช้กลวิธีเดียว ไม่สามารถแก้ไขการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบส่วนใหญ่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการแปลคำทางวัฒนธรรม โดยใช้กลวิธีเดียว อาจจะสื่อความหมายของ SL ได้ไม่ครบถ้วน ทำให้ผู้อ่านใน TL เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ เช่น คำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความย่อพะเยาวิจัย คำว่า “วัดศรีโคมคำ” แปลได้ว่า “Si Khom Kham Temple” ซึ่งได้ใช้กลวิธีการแปลโดยใช้ 2 กลวิธี กล่าวคือ “Si Khom Kham” ใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม และ temple ใช้กลวิธีการแปลตรงตัว จะเห็นได้ว่าการแปลด้วยวิธีนี้ ทำให้ผู้อ่านใน Target Language เข้าใจว่า “Si Khom Kham” เป็นชื่อเฉพาะของวัด ๆ หนึ่งในศาสนาพุทธ ในทางตรงกันข้าม หากผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเพียงกลวิธีเดียว เช่น กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม คำว่า “วัดศรีโคมคำ” จะแปลได้ว่า “Wat Si Khom Kham” ซึ่งผู้อ่านใน TL อาจจะไม่ทราบว่า “Wat Si Khom Kham” เป็นชื่อวัด เนื่องจากคำนี้แปลทับศัพท์ทั้งหมด โดยไม่มีคำแปลใดที่บ่งบอกว่า เป็น ศาสนสถาน แต่หากมีการใช้กลวิธีการแปลแบบอื่นร่วมด้วย เช่น การอธิบายเพิ่มเติม หรือ การแปลตรงตัว ฯลฯ จะทำให้การสื่อความหมายไปยัง TL สมบูรณ์มากขึ้น

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Naserr (2018) ที่ได้กล่าวในงานวิจัยของเขาว่า นักแปลมักใช้กลวิธีการแปล 2 กลวิธี เพื่อช่วยคงความหมายของคำทางวัฒนธรรมที่แปลจาก SL ไปยัง TL นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ พระเกียรติกร พรหมรัตน์ และสิงห์คำ รักป่า (2022) เรื่อง Cultural Terms and Translation Strategies in Dissertation Abstracts of a Buddhist University ซึ่งใช้กรอบของ Baker’s taxonomy และ กลยุทธ์การแปลของ สุพรรณิ ปันมณี ที่ศึกษาพบว่าการแปลแบบผสม (Hybrid Strategy) ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงการแปลโดยใช้การแปลตรงตัวและทับศัพท์ เป็นหนึ่งในกลวิธีในการแก้ไขปัญหาการแปลคำทางวัฒนธรรม ให้มีความถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดความหมายไปยังผู้อ่านใน TL เข้าใจมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Pawich Riangsiri (ม.ป.ป.) ในงานวิจัยเรื่อง The Translation Strategies of Buddhist Terms from Thai into English in DHUTANGA: WHAT TO DO? WHERE? WHAT FOR? By P.A. Payutto ที่ศึกษาวิธีการแปลตามกรอบของ สุพรรณิ ปิ่นมณี (2014), Beekman และ Callow (1974) พบว่ากลวิธีการแปลโดยใช้คำกว้าง ๆ พร้อมกับคำอธิบายเพิ่มเติม และคำทับศัพท์พร้อมกับคำอธิบายเพิ่มเติม นั้น เป็นกลวิธีการแปลที่มีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งความถูกต้อง ชัดเจน และเป็นธรรมชาติของคำแปลใน TL

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการทำงานวิจัย ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทคัดย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) สรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถแยกประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมได้ ตลอดจนยังเห็นถึงความสำคัญของการเลือกใช้กลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม เพื่อให้การถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปยังภาษาปลายทางถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากรณีเฉพาะของการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อกลุ่มมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ของพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) เท่านั้น การแปลคำทางวัฒนธรรมของบทคัดย่ออื่น ๆ อาจใช้กลวิธีที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับนักแปลว่ากลวิธีใดเหมาะสมที่สุด ในการคงความหมายของภาษาต้นฉบับไปยังภาษาปลายทาง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคหรือวิธีการที่ทำให้การแปลคำทางวัฒนธรรมมีความน่าสนใจสำหรับผู้เรียนมากขึ้น
- 2) ควรศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากตัวบทอื่น ๆ นอกจากสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

รายการอ้างอิง

- กัญชลิกา ตรีกลางดอน, อังคณา สุขวิเศษ และนันท์นลิน อินเสมียน. (2565). กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไทย. *วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8 (1), 51-69.
- ประกาศรี สีอำไพ. (2550). *วัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2553). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระมหาประสิทธิ์ ปิติโพธิ์. (2559). วัฒนธรรมไทย. *สรีนธรปริทรรศน์*, 17(2), 34-44.
- พัชร โภคาสมุทร. (2555). การแปลสิ่งทดแทนทางวัฒนธรรมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย (รายงานผลการวิจัย). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : ม.ป.ท.
- รมัณยา ทิพย์มณฑียร. (2560). *การแปลสำนวนภาษาอังกฤษจากซีรี่ส์แนววัยรุ่นเป็นภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.
- วรพัชร ชาลีกุล. (2560). *กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ : กรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เพลิงธรรม*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2552). *การแปลชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อติศา งามศรี. (2560). *กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนใด*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.
- “_____”. (1995). *A Textbook of Translation*. New York: Phoenix ELT.

- Nasser, L. (2018). *The Use of Couplet in Translating Religio-Legal terms from Arabic into English*. [https://doi.org/ 10.33899/radab.2017.164638](https://doi.org/10.33899/radab.2017.164638)
- Pormrat, P., & Rakpa S. (2022). Cultural Terms and Translation Strategies in Dissertation Abstracts of a Buddhist University. *Journal of MCH Humanities Review*, 8(1), 291-307.